

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО; КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Максимчук І.М.,
головний спеціаліст відділу № 2
Департаменту організації діяльності МВС України

УДК 343.985.7:343.57:614.28
DOI 10.32782/2663-5666.2023.2.10

ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОБОЧОГО ЕТАПУ ОГЛЯДУ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ, ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ ОТРУЙНИХ РЕЧОВИН

Вступ. Робота працівників поліції під час огляду при виявленні або надходженні повідомлення про вчинення кримінального правопорушення, пов'язаного з незаконним обігом отруйних речовин, спрямована на виявлення, фіксацію, вилучення, транспортування та зберігання речових доказів для подальшого їх використання у процесі доказування та встановлення істини у кримінальному провадженні. Щоб досягти поставленої мети цієї слідчої (розшукової) дії потрібно чітко дотримуватися алгоритму послідовних дій, з тим, щоб у максимально стислі строки провести повний, об'єктивний та всебічний огляд. Саме тому важливого значення для зібрання доказової інформації має робочий етап огляду, сутність та тактика якого прямо впливає на якість та ефективність отриманих результатів цієї слідчої (розшукової) дії.

Тактиці огляду присвячено низка робіт вчених різного періоду розвитку науки криміналістики. Серед науковців, які займалися означеним питанням слід назвати таких як: В.П. Бахін, В.І. Гончаренко, І.В. Гора, В.О. Коновалова, Н.І. Клименко, В.С. Кузьмічов, Н.І. Кулагін, В.К. Лисиченко, Є.І. Макаренко, В.М. Тертишник, Ю. М. Черноус, В.Ю. Шепітько, М.Г. Щербаківський та багато інших. Однак, враховуючи специфіку розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом отруйних речовин робочий етап огляду також має свої особливості в тактиці його проведення, які у науковій літературі не віднайшли свого відображення.

Метою статті є розкриття сутності і змісту загальної (статичної) та детальної (динамічної) стадій робочого етапу огляду, особливостей та тактичних прийомів його проведення у кримінальних провадженнях, пов'язаних з незаконним обігом отруйних речовин.

Виклад основного матеріалу. *Поняття, мета та завдання робочого етапу огляду у кримінальних провадженнях, пов'язаних з незаконним обігом отруйних речовин.* Робочий етап проведення огляду – це сукупність послідовних, тактично правильних дій щодо вивчення обстановки місця події з метою збирання криміналістично значущої інформації. Такі дії спрямовані на виявлення, фіксацію, вилучення речових доказів та іншої інформації, що має значення для розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом отруйних речовин, враховуючи властивості та дію отруйних речовин на людей, тварин і довілля.

Метою робочого етапу є виявлення доказової інформації (пошук, фіксація і вилучення слідів злочинної події) за допомогою методів огляду та тактичних прийомів, шляхом вивчення обстановки події у конкретній слідчій ситуації. Вважаємо, що завданням робочого етапу огляду при виявленні або надходженні повідомлення про кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним обігом отруйних речовин є фіксація обстановки події та збирання криміналістично значущої інформації (виявлення отруйних речовин, що перебувають у незаконному обігу та інших слідів кримінального правопорушення, фіксація взаємного місця розташування виявлених слідів та предметів, стану предметів та речовин, а також їх правильне вилучення для подальшого експертного дослідження), щоб у подальшому можна було сформулювати міцну доказову базу та відтворити механізм події кримінального правопорушення.

Традиційно, у криміналістиці [1, с. 417], робочий етап огляду складається із таких стадій: 1) загальної (статичної); 2) детальної (динамічної). Нам імпонує такий поділ, оскільки він

повністю відображає характер дій, що мають проводитися під час огляду з метою виявлення, фіксації та вилучення криміналістично значущої інформації.

Під час огляду місць вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом отруйних речовин, на початку, слід відійти від традиційного порядку проведення робочого етапу. Це пов'язано з небезпекою, яка утворюється після злочинних дій з отруйними речовинами. Тобто, якщо традиційно під час виявлення місця вчинення кримінального правопорушення з нього видаляють сторонніх осіб та забезпечують непорушність усієї обстановки події для роботи слідчо-оперативної групи (далі – СОГ), то під час огляду місць вчинення таких видів кримінальних правопорушень, після видалення сторонніх осіб, ліквідовують негативні наслідки – вилучають отруйні речовини, зупиняють їх поширення у довкіллі, а уже потім проводять огляд. Важливо, під час такої діяльності не лише ліквідувати отруйні речовини та їх дію на навколишнє природне середовище, але й забезпечити збереження іншої слідчої інформації, яка слугуватиме речовими доказами у кримінальному провадженні.

На початку *загального огляду* (статичній стадії) здійснюють дії організаційного характеру, зокрема: а) визначають межі огляду – встановлюють територію на яку поширилася дія отруйної речовини або в межах якої вчинено кримінальне правопорушення; б) визначають вихідну точку огляду та обирають спосіб пересування по місцю огляду – метод огляду; в) обирають тактичні прийоми огляду; г) проводять інструктаж учасників огляду та визначають участь кожного члена СОГ; д) підбирають необхідні техніко-криміналістичні засоби фото-, відеофіксації (за необхідності запрошується оператор БпЛА для фіксації значного за обсягом місця події); е) обирають місця з яких буде вестися фото- (орієнтуюча, оглядова зйомка) чи відео фіксація; є) вивчають обстановку, визначають ймовірні локації, де візуально наявні сліди такого кримінального правопорушення та позначають їх номерами, встановлюють взаємозалежність слідчої інформації між собою; ж) від обраної вихідної точки огляду проводять усі вимірювання та визначають послідовність опису виявлених об'єктів; з) візуально, у непорушному стані вивчають та фіксують виявлені сліди, предмети із слідами отруйних речовин та інші об'єкти, що мають відношення до злочинної події; и) за наявності трупа з підозрою на отруєння, огля-

дають його у непорушному стані; к) починають формувати описову частину протоколу огляду із зазначенням загального місця розташування об'єкта огляду, місць виявлених отруйних речовин та інших слідів, вказують їх зовнішній вигляд, стан, кількість та інші дані; л) починають складати схеми, плани, замальовки тощо.

Детальний огляд (динамічна стадія) полягає у таких діях: 1) проводять вузлову та детальну фотозйомку; 2) ретельно вивчають виявлені об'єкти та сліди у динаміці; 3) вилучають, упаковують виявлені і зафіксовані отруйні речовини та інші об'єкти, предмети, що стосуються вчинення таких видів кримінальних правопорушень; 4) виготовляють копії виявлених слідів, якщо вилучити слід з об'єктом-носієм не можливо; 5) за наявності трупа з підозрою на отруєння, оглядають його зворотній бік та ложе з метою виявлення слідів злочину; 6) складають план, схему та інші додатки до протоколу.

Зміст загальної стадії робочого етапу огляду. Загальна (статична) стадія огляду полягає у здійсненні дії організаційного характеру, оцінки обстановки, що склалася у конкретній слідчій ситуації та огляд виявлених об'єктів у непорушному стані шляхом візуального спостереження, оцінки та фіксації. Тобто слідчий, як голова СОГ має вчинити дії, наведені нами вище. Охарактеризуємо деякі з них.

Насамперед, слідчий має *визначити межі огляду* – умовні кордони поширення слідів, крайні точки, де можуть бути виявлені сліди таких кримінальних правопорушень з метою збереження доказової інформації.

Визначення меж огляду залежить від виду самого місця події, його масштабу, території, на яку поширилася дія отруйних речовин. Тому, ми сформували класифікацію місць події під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом отруйних речовин, за такими критеріями: 1. За масштабом поширення вчинення таких кримінальних правопорушень: а) в межах України; б) за межами України; 2. За масштабом поширення отруйних речовин: а) локальне; б) периферичне; 3. За спектром дії отруйної речовини: а) місце виявлення отруєного трупа; б) територія навколишнього природного середовища, де поширилися отруйні речовини; в) місце виявлення трупа отруєної тварини; 4. Залежно від кваліфікації кримінального правопорушення: а) передбаченого ст. 321 КК України (незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут

отруйних речовин); б) передбаченого ст. 325 КК України (порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним хворобам та масовим отруєнням); в) злочини проти основ національної безпеки України (ст. 112 посягання на життя державного чи громадського діяча, ст. 113 диверсія); г) проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку; д) інші кримінальні правопорушення, де отруйна речовина застосовується як спосіб його вчинення (наприклад, умисне вбивство із застосуванням отруйної речовини тощо). 5. Залежно від виду злочинних дій: а) приміщення, де незаконно здійснювалося виробництво отруйних речовин, незаконне їх виготовлення; б) приміщення аптечних установ, медичних закладів, які були місцем збуту придбання отруйних речовин; в) приміщення, ділянки місцевості, які були місцем зберігання з метою збуту отруйних речовин; г) транспортні засоби, що були використані для транспортування (перевезення) отруйних речовин; д) поштові відділення, поштомати та інші місця, за допомогою яких здійснювалося пересилання отруйних речовин; е) хімічно-небезпечні об'єкти; є) зони зараження отруйними речовинами; ж) приміщення, ділянки місцевості, де були застосовані отруйні речовини з метою вчинення іншого злочину; з) інші приміщення, ділянки місцевості та місця, які можуть бути якимось чином пов'язані з подією кримінального правопорушення.

Після встановлення меж огляду, доцільним буде визначити *вихідну точку огляду та обрати метод огляду*. Враховуючи вид отруйної речовини, масштаби злочинної події, наслідки та інші з'ясовані обставини, слідчий самостійно або спільно зі спеціалістом вирішує звідки буде розпочато огляд, з якого боку буде рухатися СОГ і у якому напрямку.

Методи обстеження місця події можна поділити на такі види: а) за характером дослідження: статичний і динамічний; б) за охопленням обстановки: вибірковий (або суб'єктивний) і суцільний (або об'єктивний); в) за глибиною дослідження: загальний і детальний; г) за послідовністю дослідження (застосування засобів): концентричний від умовної периферії до умовного центру по спіралі; ексцентричний – від центру до периферії по спіралі; фронтальний або лінійний – від однієї межі до іншої; секторний, вузловий тощо [2, с. 26]. Поряд з цим, враховуючи дефіцит інформації про злочинну подію, постійно мають застосовуватися такі методи під час проведення огляду: 1) спостереження;

2) застосування науково-технічних засобів для проведення огляду; 3) увага; 4) мислення і уява. Ці методи дають максимально позитивний результат у досягненні завдань огляду.

Важливого значення для проведення якісного огляду має *обрання тактичних прийомів огляду* – найбільш раціонального способу дії або лінії поведінки слідчого під час збирання, дослідження та використання доказової інформації для встановлення істини у кримінальному провадженні [3]. Тобто, перш ніж проводити огляд слідчий, оцінивши ситуацію, має обрати таку послідовність дії його учасників та відповідні тактичні прийоми, які б забезпечили особисту безпеку від дії отруйних речовин та швидке вирішення завдань цієї слідчої (розшукової) дії.

Виділимо такі тактичні прийоми робочого етапу огляду: 1) оперативний виїзд на огляд з усім необхідним забезпеченням для якісного його проведення; 2) узгодження виїзду на огляд з іншими органами і підрозділами та формування складу СОГ; 3) проведення повторного огляду вдень, оскільки вночі, навіть при використанні штучного освітлювача, деякі сліди та об'єкти можуть залишитися поза увагою; 4) застосування логіко-психологічних прийомів: перехід від загального до окремого, аналіз вихідної інформації, загальний та детальний огляд; 5) створення моделі події, що сталася – зібрати та проаналізувати сукупність даних про різні елементи злочинної події; 6) використання досвіду з розслідування аналогічних кримінальних правопорушень для обрання тактики огляду.

Обрання тактичних прийомів напряду залежить від слідчої ситуації, яка складається на початку огляду. Типовими, під час огляду при розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом отруйних речовин, можуть бути такі слідчі ситуації: 1) виявлено факт незаконного поводження з отруйними речовинами і є затримана особа, яка його вчинила; 2) виявлено отруйну речовину або її поширення на значній території навколишнього середовища, але відсутня інформація щодо особи злочинця та інших обставин події; 3) виявлено обставини, які можуть вказувати на вчинення такого виду кримінальних правопорушень; 4) коли має місце інсценування події.

У наведених вище слідчих ситуаціях доцільно застосувати такі тактичні прийоми: а) зіставлення вихідних даних про подію кримінального правопорушення із обстановкою на місці події (її слідовою картиною) [4, с. 11]; б) залучення

до огляду заявника таких видів кримінальних правопорушень для встановлення меж огляду, слідової інформації та інших обставин, що не відобразилися в матеріальній обстановці; в) відсторонення сторонніх осіб на безпечну відстань; в) аналіз інформації на місці події для обрання відповідного методу огляду; в) детальне, послідовне вивчення обстановки місця події з метою виявлення слідів особи злочинця або інших слідів, що вказують на обставини злочинної події; г) вивчення та аналіз виявлених слідів для подальшого підтвердження версій про подію, що сталася; л) попереднє вивчення спеціалістом речовин та інших слідів на місці їх виявлення; д) зіставлення слідів на місці події між собою, чи доповнюють вони один одного, чи підтверджують раніше виявлені тощо; е) зіставлення причини та наслідку такої події; є) спрямування зусиль на пошук ймовірної особи злочинця – у районі, де виявлено отруйну речовину, провести моніторинг юридичних осіб, яким надано ліцензії щодо роботи з отруйними речовинами, з'ясувати рід їх діяльності; ж) ініціювання проведення позапланових перевірок; з) вивчення та аналіз ознак, що вказують на знищення слідів; і) зіставлення виявлених слідів з уже відомими фактами; и) створення інформаційної моделі події, механізму кримінального правопорушення (наприклад, 3D сканерами (лазерний сканер FARO® LaserScanner Focus3D) [5, с. 345] фіксують обстановку на камеру і у подальшому візуалізують таку модель; к) обрання та застосування технічних засобів виявлення, фіксації та вилучення доказової інформації (отруйних речовин); л) використання додаткових засобів фіксації огляду (фото, відео, зйомку за допомогою БПЛА, креслення, схеми, відкопіювання слідів тощо).

Тактичні прийоми огляду можна поділити на такі групи: 1) ті, що застосовуються для забезпечення безпеки учасників огляду та оточуючих (робота щодо ліквідації негативних наслідків події, захисні костюми, відсторонення осіб на безпечну відстань тощо); 2) ті, що застосовуються для досягнення мети огляду (методи пересування на місці огляду, методи сприйняття та аналізу обстановки події); 3) ті, що застосовуються для фіксації огляду (протоколювання та оформлення додатків до нього, застосування фото, відеозйомки, створення 3 D моделі); 4) ті, що застосовуються для аналізу отриманої під час огляду криміналістичної інформації (прийом зіставлення інформації, об'єктів предметів та інших даних між собою та з іншою відомою

інформацією, логічного мислення, попереднього вивчення об'єктів спеціалістом).

Говорячи про *обрання місць з яких буде вестися фото- (орієнтуюча, оглядова зйомка) чи відео фіксація*, слід зосередити увагу на можливості і необхідності залучення операторів БПЛА для: фіксації значного за обсягом місця події, оцінки масштабів події та визначення меж огляду, уникнення негативного впливу отруйних речовин на організм людини, визначення рівня забрудненості, відібрання проб отруйних речовин з місця події тощо.

Характеризуючи *визначення ймовірних локацій, де візуально наявні сліди* кримінального правопорушення, слід акцентувати увагу на об'єктах огляду, які безпосередньо стосуються розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом отруйних речовин. Зокрема ми виділили такі: 1 – приміщення, де здійснювалося незаконне виготовлення, зберігання отруйних речовин; 2 – ділянки місцевості, де поширилася дія отруйних речовин (суходіл, водний простір та інша місцевість); 3 – готові отруйні речовини, які не є наркотичними засобами або психотропними речовинами чи їх аналогами; 4 – сполуки та інші хімічні речовини, що використовувалися для виготовлення отруйних речовин; 5 – обладнання, призначене для виробництва чи виготовлення отруйних речовин: а) спеціально призначені для такої мети апарати, пристрої, прилади або окремі деталі відповідного агрегату; б) спеціальна технологічна апаратура, що забезпечує виготовлення відповідних отруйних речовин; в) пакувальні матеріали або інші предмети, які містять на собі отруйні речовини; 6 – тіло живої особи, на якій можуть бути залишені сліди отруйних речовин; 7 – трупи людей, тварин, які стали жертвами внаслідок застосування отруйних речовин; 8 – транспортні засоби, що використовувались для перевезення, зберігання отруйних речовин або сировини для їх виготовлення; 9 – документи, що стосуються обігу отруйних речовин, та інших дій з отруйними речовинами; 10 – інші сліди, речі, предмети, різні об'єкти, джерела інформації, що мають відношення до вчиненого кримінального правопорушення: трасологічні, дактилоскопічні, одорологічні сліди тощо; грошові кошти, отримані від реалізації отруйних речовин; комп'ютерна техніка, яка використовувалася для незаконних операцій; інформація з відкритих джерел (OSINT) тощо.

Як видно з наведеного вище, об'єктами огляду можуть бути різноманітні предмети, які

певним чином причетні до вчинення протиправних діянь. Кожен випадок вчинення такого виду кримінальних правопорушень є індивідуальним і має свої особливості в силу специфіки особи злочинця, який обирає на власний розсуд і предмет посягання, і спосіб вчинення, й інші умови забезпечення незаконних діянь. Тому, сформований перелік не є вичерпним.

Зміст детальної стадії робочого етапу огляду. Серед усіх перерахованих вище дій такого етапу огляду слід зупинитися на *ретельному вивченні виявлених об'єктів та слідів у динаміці*. Виділимо тактичні правила огляду отруйних речовин, виявлених на місці події [6, с. 49-50], зокрема такі: 1) слід працювати у гумових рукавичках, не палити, з рідкими отруйними речовинами – у захисних окулярах, а у випадку підвищення концентрації отруйних речовин у повітрі, особливо газоподібних (хлор, фтор, аміак, фосген) – у респіраторі чи протигазі, спеціальному захисному одязі; 2) не слід чіпати матеріали, речовини, не знаючи про їх властивості; 3) для початку слід оглянути ємність у якій знаходиться отруйна речовина з метою відшукування на ній назви чи формули, інших маркувальних позначень; 4) залежно від стану в якому перебуває отруйна речовина, встановити об'єм, кількість, вагу, розмір, форму, колір; 5) підібрати упаковку залежно від стану речовини (рідке упаковують у скляні ємності, тверде або сипуче – у герметичний пакет тощо) так, щоб зберегти речовину до проведення експертного дослідження.

Типовими групами слідів, що можуть залишитися за результатами вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом отруйних речовин є: 1) сліди незаконного виробництва, виготовлення отруйних речовин; 2) сліди зберігання, перевезення, збуту і придбання отруйних речовин; 3) сліди порушення правил виробництва, обліку, відпуску, перевезення або пересилання, придбання, зберігання з метою збуту отруйних речовин; 4) сліди дії отруйних речовин на організм людини, тварин та навколишнє природне середовище тощо. Виявлення таких слідів потребує уваги, спостереження, аналізу усієї наявної інформації для подальшого віднесення її до криміналістично значущої.

Виділимо такі тактичні рекомендації щодо проведення детального огляду: 1) слід визначитися з послідовністю огляду виявлених об'єктів (спочатку отруйні речовини, а потім усі інші об'єкти, що стосуються вчиненої злочинної по-

дії); 2) працювати з об'єктами так, щоб не зруйнувати інші сліди і не залишити власних слідів; 3) спочатку оглядати і зафіксувати об'єкт у стані спокою, а потім лише переходити до динамічної стадії; 4) перш ніж чіпати отруйну речовину, слід у спеціаліста дізнатися попередню інформацію про її властивості щоб убезпечити себе та інших від її негативної дії; 5) застосовувати виключно неруйнуючі методи, способи та технічні засоби вивчення отруйних речовин та інших об'єктів під час огляду; 6) сліди отруйних речовин, що нашарувалися на певні об'єкти, краще вилучати разом з таким предметом, у разі неможливості – робити зіскоб, змив, вилучення самої речовини на стерильний сорбент, а з інших слідів робити копії; 7) правильно слід підбирати упаковку для збереження вилучених об'єктів (отруйні рідкі, сипучі речовини – в скляні ємності герметично зачинені).

На динамічній стадії робочого етапу огляду може виникнути необхідність у відібранні зразків для проведення відповідного виду судових експертиз. У такому разі слід залучати відповідного спеціаліста, який знає які та у якій кількості матеріали потрібні експерту. Наприклад, при виявленні отруйних та сильнодіючих речовин попередньо із кожної виявленої тари беруться зразки, які надсилаються на судово-хімічну та інші види судових експертиз [6, ст. 42]. З підозрою на отруєння свинцем, ртуттю відбирають цільну кров та сечу, кісткової тканини [7, с. 89], зразки волосся особи [8, с. 50]. Для діагностики заліза слід надавати для дослідження сироватку крові, волосся, сечу та слину [9, с. 64-65].

Одним із різновидів огляду є **освідування**, яке проводять з метою виявлення слідів отруйних речовин на її тілі та одязі. Нами було виділено такі тактичні прийоми для проведення ефективного освідування під час розслідування кримінальних правопорушень, що розглядаються: 1) залучення спеціаліста (судово-медичного експерта, лікаря, хіміка тощо); 2) послідовний та ретельний огляд тіла особи зверху до низу; 3) застосування технічних засобів виявлення отруйних речовин або їх залишків на тілі особи та інших слідів вчинення таких кримінальних правопорушень; 4) використання спеціальної термінології під час опису частин тіла у протоколі; 5) чітка, лаконічна фіксація у протоколі виявлених мікрооб'єктів, мікро слідів з подальшим їх вилученням; 6) упакування вилучених отруйних речовин в герметичну упаковку (скляні ємності з щільними пробками).

Тактичними рекомендаціями **огляду транспортних засобів** як знарядь або засобів вчинення таких видів кримінальних правопорушень є: 1) слід починати огляд від загального до окремого (оглядають транспортний засіб ззовні на предмет виявлення отруйних речовин, слідів злочинця, співучасників тощо, а потім оглядають салон, далі – багажник і капот)); 2) не залишати поза увагою загально криміналістичні сліди таких кримінальних правопорушень (слідів пальців рук, слів запаху, ґрунту, мікрооб'єктів, волосся тощо); 3) слід спрямовувати зусилля на пошук тайників, навіть якщо було виявлено певну кількість отруйної речовини, то не виключати можливість приховання іншої її частини (кількість); 4) вилученню підлягають виявлені записні книжки, блокноти чи інші матеріали із записами, що стосуються таких кримінальних правопорушень; 5) документи на право перевезення отруйних речовин оглядати на предмет виявлення явних ознак підробки застосовуючи при цьому неруйнуючі методи і технічні засоби; 6) при виявленні великої кількості отруйних речовин самостійно не намагатися її вилучити, викликати відповідні уповноважені органи; 7) дотримуватися тактичних рекомендацій, наведених нами вище, що стосуються правил поводження з отруйними речовинами.

При **огляді трупів тварин**, за підозрою дії на них отруйних речовин, вони оглядаються з метою встановлення виду, породи, масті, статі, клички, ознак приналежності певному господарству чи особі (клеймо, спосіб кування, нашійник). До огляду слід залучати ветеринара або зоотехніка. Слід дотримуватися заходів особистого захисту (респіратор, гумові рукавички), оскільки отрута, що знаходиться у тілі трупу тварини може випаровуватися і поширюватися у повітря.

Висновки. Підсумовуючи наведене у статті зазначимо, що ефективність проведення робочого етапу огляду напряму залежить від обрання слідчим тактичних прийомів. Нами було сформовано *основні рекомендації для проведення якісного робочого етапу огляду під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом отруйних речовин, зокрема:*

1) до початку огляду отримати максимально точну інформацію про отруйні речовини, їх сполуки та інші об'єкти огляду;

2) чітко дотримуватися стадій огляду – спочатку статичної, а потім динамічної. Чітка послідовність огляду дає можливість встановити

місце знаходження отруйної речовини, характер її відображення, обрати відповідні правила поводження з нею тощо;

3) залучати до огляду відповідних спеціалістів (криміналістів, судових медиків, хіміків, токсикологів, біологів, екологів тощо);

4) під час огляду застосовувати безперервну увагу та спостережливість, завжди співставляти виявлені сліди з отриманими фактичними даними і оцінювати їх з точки зору логічної послідовності дій, що призвели до наслідків, які слідчий спостерігає під час огляду, порівнювати, відшукувати між ними взаємозв'язок; моделювати механізм події;

5) оцінити обстановку, зосередити увагу, насамперед, на тих слідах, які швидко можуть зазнати змін (наприклад, одяг з краплями отруйної речовини, сліди взуття під час дощу тощо);

6) зафіксувати (позначити) місця виявлення отруйних речовин, які були вилучені відповідними службами для ліквідації негативних наслідків кримінальної події, з метою відтворення механізму події;

7) застосовувати відеозйомку як засіб фіксації огляду, а у разі огляду великої території – застосовувати БпЛА;

8) «збирати» потрібно не лише отруйні речовини, а й іншу криміналістично значущу інформацію про злочин та його учасників; виявляти негативні обставини злочинної події;

9) здійснювати детальний, логічний та послідовний опис виявленого та усієї обстановки на місці події, оформлювати відповідні додатки для того, щоб можна було у майбутньому одержати повне уявлення та відтворити механізм події, що сталася;

10) вилучати отруйні речовини слід із дотриманням вимог особистої безпеки, безпеки оточуючих, враховуючи правила поводження, упакування з метою подальшого їх перевезення для дослідження чи утилізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Криміналістика : підручник / [В.В. Пясковський, Ю.М. Черноус, А.В. Самодін та ін.] ; за заг. ред. В.В. Пяскового. [2-ге вид., перероб. і допов.]. Харків : Право, 2020. 752 с.

2. Розслідування незаконного обігу отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів : метод. реком. / [Д.М. Тичина, А.О. Антошук та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. 54 с.

3. Бахін В. П., Гончаренко В. Г. Як розкриваються злочини. (Криміналістика у питаннях та відповідях). Київ : Київ. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, 1996. 198 с.

4. Шепітько В. Ю. Тактика огляду місця події : конспект лекції. Харків : УкрЮА, 1994. 20 с.

5. Швець А. В. Огляд місця події під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним поводженням із небезпечними матеріалами. *Юридичний бюлетень*. 2020. Вип. 17. С. 341–349.

6. Дії поліції під час виявлення фактів незаконного поводження з небезпечними матеріалами : метод. рек. / [П. М. Максимчук, А. А. Саковський, О. М. Сура,

Я. В. Фурман, А. В. Самодін А.В. та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 79 с.

7. Нариси з токсикології важких металів. Вип. I. Свинець / за заг. ред. Академіка НАМН України І. М. Трахтенберга. Київ : Авіцена, 2016. 112 с.

8. Нариси з токсикології важких металів. Вип. II. Ртуть / за заг. ред. Академіка НАМН України І. М. Трахтенберга. Київ : Авіцена, 2016. 72 с.

9. Нариси з токсикології важких металів. Вип. V. Залізо / за заг. ред. Академіка НАМН України І. М. Трахтенберга. Київ : Авіцена, 2017. 88 с.

Максимчук І.М. ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОБОЧОГО ЕТАПУ ОГЛЯДУ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ, ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ ОТРУЙНИХ РЕЧОВИН

Метою статті є розкриття сутності і змісту загальної (статичної) та детальної (динамічної) стадій робочого етапу огляду, тактичних особливостей та тактичних прийомів його проведення у кримінальних провадженнях, пов'язаних з незаконним обігом отруйних речовин. **Методи дослідження.** Стаття виконана з використанням загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, таких як: діалектичний, формально-логічний, аналізу та синтезу, узагальнення, порівняння.

Наукова новизна. У статті розглянуто поняття, мету та завдання робочого етапу огляду у кримінальних провадженнях, пов'язаних з незаконним обігом отруйних речовин. Розкрито сутність і зміст загальної (статичної) та детальної (динамічної) його стадій. Сформовано класифікацію місць події під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом отруйних речовин, виділено та охарактеризовано типові групи слідів, що можуть залишитися у результаті вчинення таких кримінальних правопорушень. Наведено об'єкти та обставини, які потребують особливої уваги під час робочого етапу огляду місця події. Визначено методи обстеження місця події, виділено тактичні прийоми робочого етапу огляду та тактичні правила огляду отруйних речовин, виявлених на місці події. Сформовано тактичні рекомендації щодо проведення детального огляду: місця події, освідування, транспортних засобів як знарядь або засобів вчинення таких видів кримінальних правопорушень, трупів тварин.

Висновки. У результаті дослідження з'ясовано, що робочий етап огляду відіграє ключову роль у зібранні речових доказів вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом отруйних речовин. Його статична і динамічна стадії потребують чітких дій щодо виявлення та поводження з отруйними речовинами та слідовою інформацією в цілому. Сформовано рекомендації ефективного та якісного проведення робочого етапу огляду під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним обігом отруйних речовин.

Ключові слова: робочий етап огляду, статична стадія огляду, динамічна стадія огляду, отруйні речовини, тактичні рекомендації, об'єкти огляду, сліди.

Maksymchuk I.M. TACTICAL FEATURES OF THE OPERATIONAL STAGE OF THE REVIEW IN CRIMINAL PROCEEDINGS RELATED TO ILLEGAL TRAFFICKING OF POISONOUS SUBSTANCES

The purpose of the article is to reveal the essence and content of the general (static) and detailed (dynamic) stages of the operational stage of the review, tactical features and tactical methods of its conduct in criminal proceedings related to the illegal trafficking of poisonous substances. **Research methods.** The article has been written using general scientific and special methods of scientific knowledge, such as: dialectical, formal-logical, analysis and synthesis, generalization, comparison.

Scientific novelty. The article examines the concept, purpose and tasks of the operational stage of the review in criminal proceedings related to the illegal trafficking of poisonous substances. The essence and content of its general (static) and detailed (dynamic) stages are revealed. A classification of places of events during the investigation of criminal offenses related to illegal trafficking of poisonous substances has been formed, typical groups of traces that may remain as a result of the commission of such criminal offenses have been identified and characterized. The items and circumstances that require special attention during the operational stage of inspection of the scene are given. The methods for examining the scene are determined; the tactical techniques of the operational stage of the survey and the tactical rules for examination of poisonous substances found at the scene of the incident are highlighted. Tactical recommendations have been formulated for conducting a detailed inspection: the scene of the incident, survey, vehicles as tools or means of committing such types of criminal offenses, animal corpses.

Conclusion. As a result of the study, it was found that the working stage of the review plays a key role in the collection of material evidence of the commission of criminal offenses related to the illegal circulation of poisonous substances. Its static and dynamic stages require clear actions regarding the detection and handling of toxic substances and trace information in general. Recommendations for the effective and high-quality conduct of the work stage of the inspection during the investigation of criminal offenses related to the illegal circulation of poisonous substances have been formulated.

Key words: operational stage of inspection, static stage of inspection, dynamic stage of inspection, poisonous substances, tactical recommendations, objects of inspection, trace.